

Slovíčka:

kalbėti, kalba, kalbėjo	mluvit
dirbti, dirba, dirbo	pracovat
studijuoti, studijuoja, studijavo	studovat
eiti, eina, ėjo	jít
lietuviškai	litevsky
čekiškai	česky
tai	to
šis / ši	tento / tato
tas / ta	tamtén / tamta
knyga (f)	kniha
arklys (m)	kůň
studentas (m), studentė (f)	student, studentka
ponas (m), ponía (f)	pán, paní
vyras (m)	muž
moteris (f)	žena

3.1 Prozodické vlastnosti litevštiny

Přízvuk

Litevský přízvuk je volný: může být na kterékoliv slabice. Poloha přízvuku se během ohýbání může měnit, a tyto proměny jsou pak individuální vlastností dotyčného slova, nikoliv ohýbacího vzoru, ke kterému ono slovo patří.

<i>stalas (stůl)</i>	<i>kamienas (kmen)</i>	<i>žuvis (ryba)</i>
N. sta-las	ka- mie -nas	žu- vis
G. sta-lo	ka- mie -no	žu- vies
D. sta-lui	ka- mie -nui	žu- viai
A. sta-lą	ka- mie -ną	žu- vį
I. sta-lu	ka- mie -nu	žu- vi-mi
L. sta-le	ka- mie -ne	žu- vy-je
V. sta-le	ka- mie -ne	žu- vie

<i>daryti, daro, darė (dělat)</i>	<i>duoti, duoda, davė (dát)</i>
aš dar-au	duo-du
tu dar-ai	duo-di
jis, ji da-ro	duo-da

Poloha přízvuku je zásadním faktorem litevského slova a má fonologickou funkci, tzn. že se slova mohou lišit pouze polohou přízvuku – přízvuk je v litevštině **významotvorný**.

gria (chválí) giria (les)

kasa (ryje) kasa (cop)

karti (věšet) karti (hořká)

Intonace

- způsob artikulace dlouhých přízvučných slabik

Intonace je také **významotvorná**. Rozlišujeme intonaci stoupavou a klesavou.

Akutová (klesavá) intonace: šaaauk (*střílej*); laaaauk (*čekej*); kaaaltas (*dláto*)

Cirkumflexová (stoupavá) intonace: šauuuk (*křič*); lauuuk (*ven*); kallltas (*vinen*)

Příklad: šauk; lauk; kaltas

Akut: šaaauk (*střílej*); laaaauk (*čekej*); kaaaltas (*dláto*)

Zápis: šáuk; láuk; káltas

Cirkumflex: šauuuk (*křič*); lauuuk (*plešat*); kallltas (*vinen*)

Zápis: šauk, lauk, kal̃tas

POZOR. Krátká slabika může nést přízvuk, ale nemá žádnou intonaci. K zápisu se v tomto případě používá znak „gravis“, např.: rankà (*ruka*).

3.2 Časování sloves – indikativ praesens (přítomný čas), typ „-a“

Schéma tvoření:

kmen přítomného času + koncovky: (aš) **-u** (mes) **-ame**

(tu) **-i** (jūs) **-ate**

(jis, ji/jie, jos) **-a**

Příklad:

kalbėti, **kalba**, kalbėjo (*mluvit*): kalb-**a**

aš kalbu (= kalb+u) mes kalbame (kalb+ame)

tu kalbi (=kalb+i) jūs kalbate (kalb+ate)

jis, ji, jie, jos kalba (=kalb+a)

dirbti, dirba, dirbo (pracovat)

studijuoti, studijuoja, studijavo (studovat)

eiti, eina, ějo (jít)

3.3 Zápor „ne-“

kalbėti → nekalbėti (nemluvit)

aš nekalbu (nemluvíím), nedirbu (nepracuju), nestudijuojau (nestuduju)

!!! Zapamatujte si záporné formy slovesa „být“:

aš	nesu	mes	nesame
tu	nesi	jūs	nesate
	jis, ji, jie jos	<u>nėra</u>	

3.4 Fráze „mluvit česky, mluvit litevsky“:

Příslovce „litevsky“, „česky“ atd.:
lietuvis → lietuviš**kai** (litevsky)
čekas → čekiš**kai** (česky)
anglas → angliš**kai** (anglicky)

Aš kalbu lietuviš**kai**

Ji kalba čekiš**kai**

Mes kalbame angliš**kai**

3.5 Tázací částice „ar“

Ar tu esi lietuvis? – Jsi Litevec?

Ar Jūs esate čekè? – Jste Češka?

Ar jis kalba vokiš**kai**? – Mluví (on) německy?

Ar ji kalba prancūziš**kai**? – Mluví (ona) francouzsky?

Otázky s částicí „ar“ vyžadují odpověď „taip“ (ano) nebo „ne“ (ne)

Ar tu esi lietuvis? Taip, aš esu lietuvis. – Jsi Litevec? Ano, jsem Litevec.

Ar Jūs esate čekè? Ne, aš nesu čekè. – Jste Češka? Ne, nejsem Češka.

Ar jis kalba vokiš**kai**? Taip, jis kalba vokiš**kai**. – Mluví (on) německy? Ano, mluví.

Ar ji kalba prancūziš**kai**? Ne, ji nekalba prancūziš**kai**. – Mluví (ona) francouzsky? Ne, nemluví.

3.6 Zájmena „tai“, „šis/ši“, „tas/ta“

tai (česky „to“):

Tai yra čekas – To je Čech

Tai yra lietuvė – To je Litevka

Tai yra Jonas Baltėnas – To je Jonas Baltėnas

Tai yra Ona Pūkienė – To je Ona Pūkienė

Tai yra knyga – To je kniha

Tai yra arklys – To je kůň

šis (tento) / ši (tato) ↔ tas (tamten) / ta (tamta)

Šis studentas yra čekas.	Tento student je Čech.
Tas studentas yra bulgaras.	Tamten student je Bulhar.
Ši studentė yra austrė, o ta studentė yra albanė.	Tato studentka je Rakušanka a tamta je Albánka.
Ar šis studentas kalba lietuviškai?	Mluví tento student litevsky?
Ar tas ponas yra Vaclovas Havelas?	Je tamten pán Václav Havel?
Šis vyras kalba vokiškai, angliškai ir čekiškai	Tento muž mluví německy, anglicky a česky
Ta moteris nekalba mongoliškai	Tato žena nemluví mongolsky

3.7 Cvičení. Přečtěte, případně určete, zda písmeno **i** označuje v následujících slovech vokál nebo znak pro palatalizaci.

1. įdomus (*zajímavý*), 2. gėlė (*květina*), 3. sąsiuvinis (*sešit*), 4. kilimas (*koberec*), 5. kiemas (*dvůr*), 6. kaimas (*vesnice*), 7. biuras (*kancelář*), 8. bjaurus (*škaredý*), 9. kiauras (*děravý*), 10. siužetas (*syžet*), 11. gilus (*hluboký*), 12. gydytojas (*lékař*), 13. bėgimas (*běh*), 14. bei (*a*), 15. bitė (*včela*), 16. cilindras (*cilindr*), 17. čia (*zde*), 18. dirbti (*pracovat*), 19. diena (*den*), 20. yda (*vada*), 21. indas (*nádoba*), 22. liūtas (*lev*), 23. kamienas (*kmen*), 24. meilė (*láska*), 25. mielas (*milý*), 26. miškas (*les*), 27. muilas (*mýdlo*), 28. niūrus (*sklíčený*), 29. peilis (*nůž*), 30. piemuo (*pastýř*), 31. skiemuo (*slabika*), 32. riešutas (*ořech*), 33. rimtas (*vážný*), 34. siaubas (*hrůza*), 35. seilė (*slina*), 36. siena (*zed*), 37. sijonas (*sukně*), 38. interviu (*interview*), 39. šiuomet (*v dnešní době*), 40. šilkas (*hedvábí*), 41. zuikis (*zajíc*).

3.8 Přeložte do litevštiny:

Dobrý den! Mé jméno je (...). Moje příjmení je (...). Jsem Čech. Mluvím česky, litevsky, anglicky, německy a francouzsky. Nemluvím polsky, španělsky a bulharsky.

A. Dobré ráno!

B. Dobrý den!

A. Jak se jmenujete?

B. Jmenuji se John Malkovich.

A. Jste Němec?

B. Ne, já nejsem Němec. Jsem Američan.

A. Mluvíte španělsky?

B. Ne, nemluvím španělsky. Mluvím anglicky a polsky.

A. Tamten muž je Jonh Travolta?

B. Ne, tamten muž je Miloš Forman. Tento muž je Travolta.

A. Je to Woody Alen?

B. Ano, to je Woody Alen.

A. Na shledanou!

B. Ahoj!